

dolgo pismo. Ko je je naslovil na ime svojega dekleta, je upihnil luč. In tedaj je zapazil, da se je že skoro zdanilo. Razpravljaje se počasi, pa je začel nehote tiho recitovati Goethejeve stihe:

Kdor nikdar kruha jedel ni,
Ki so mu solze ga kropile,
Kdor žalih ni prečul noči,
Vas ne pozna, nebeške sile.

V življenje vodite ga ve,
Pustite v krivdo siromaka,
Da bol objame mu srce:
Tod kazni se pregreha vsaka!

Svetec Podgorski v slovenskem slovstvu.

Spisal I. Paboljšar.

lavljenec, kateremu je posvetil Simon Gregorčič krasno pesem, ponatisnjeno v 11. številki našega lista, si ni le pridobil mnogih zaslug za naš narod na političnem polju, ampak je uspešno obdeloval tudi naš slovstveni vrt.

V kratkem »bo utonilo pol stoletja«, odkar je izšla prva pesem Podgorskega — to je pisateljsko ime, katero si je nadel Svetec po svojem rojstnem kraju Podgorju pri Kamniku. Zapel jo je »Lipi« (Slovenija 1849. l. 11.). »Sladak, krepak« je bil ta spev njegov.

»Rasti, draga lipa! rasti,
Ti kraljica vsih dreves,
Kinč prelepi naši vlasti,
Našim dedom sveti les.«

Studena zima je minila, pomladna sapa veje, povsod se zbuja življenje. Pesnik drami lipo, naj vzdigne tudi ona vrhove, naj širi veje; toda lipa toguje. Pevcec ume njene vzdihne; prosi jo odpuščenja, ker je bila pozabljena doslej. On pravi, da tega nismo krivi mi, kriva je le usoda. Teši jo s sijajno bodočnostjo. Tako proroški mu zveni beseda, ko ji obeta, da vzide solnce stare slave, ko ji oznanja, da se ji vrne stara čast. Ves narod se bo zbiral krog nje: možje, govoreči ob očestvu, vesela mladina, navdušeni pevci. Pogled v svetlo prihodnost naj ji vedri lice.

»Širi veje, rasti, rasti,
Vrh poženi do nebes,
Neganljiva vihte strasti
In povodnji skalen jez.

Tla slovanske domovine
Vse preprezi koren tvoj,
Kakor sivih gor pečine,
Kakor zid Triglava stoj!*

Biser našega starejšega pesniškega slovstva je Podgorskega basen: Svečan in cvetica (Slovenija 1849. l. 27.). Svečanovo solnce izvabi na dan cvetico, ki je dosedaj tičala pod varno odejo. Kar prihrujejo mrazovi ter jo ugonobe.

Pesnik se boji za lipo. Viharji hrume krog nje. »Naših src ve-sele upe — spet zaduša burje led.« Ali tolaži se, vedoč, da se vihar upokoji, da večno ne udarja strela, da po nevihti živeje diha stvarstvo, da se lipa širje razprostre. Zato kliče v pesmi »Tolažba« (Slovenija 1849. l. 29.):

»Torej, bratje! žal na stran,
Naj si še tako vihari,
Lepši je po gromu dan,
Bolj za temo solnce žari.*

»R o j a k o m« (Slovenija 1849. l. 35.) je naslov pesmi, ki v prvem delu opeva ratarja, obdelujočega novino. Obilen je njegov trud. Ali kako se razveseli neumorni delavec, videč, da »zlata se pšenica ziblje, kjer je pred bil trnja stan«. Še pozni vnuk bo proslavljal njegovo delo. V drugem oddelku spremlja pesnik čebelo, ki spomladi zapušča panj.

»Malo trave je po trati,
Redek se še kaže cvet,
Ostre burje se je bati,
Še iz dolov žuga led.*

Ona pa se ne straši težav, neutrudno nabira strd, da krepí z njo se-strice. V tretjem delu povzame pesnik gorenji podobi, da nam predoči onodobno stanje naše domovine.

»Oh, tožna naša domovina
Povsod le narodna ledina!*

Ne, tako jo opisuje Gregorčič, ko mu uhajajo »nazaj oči v nekdanje dni«. Kako nam jo slika očividec Podgorski?

»Pusto naše domovine
Širi dušno se polje,
Mnoge čakajo novine
In ratarjev hrepene.«

Pesnik čuti, kako nedostaje Slovencem domorodne hrane, a ne zdvaja, nego bodri svojce:

„Dragi bratje in rojaki,
Sini slavne matere!
Zgrabimo orodje vsaki,
Truda ne strašimo se!“

Ljubka je oda: Vinski trti (Sl. 1849. l. 35.). Enako vesele so pesmice: Sebi (Sl. 1849. l. 39.), kjer izročča žalost in skrb vetrovom, naj ju odneso, ter vabi veselje v svate, Dobro jutro (Vedež II. l. 6.) in Pomladanska (Sl. 1849. l. 39.), katero sklepa poziv:

„Pustimo zide,
Hitro na plan!
Žal naj odide,
Tuga na stran!“

V Janežičevi »Slov. Bčeli« je priobčil naš pesnik l. 1850. rodoljubno »Darovanje« in lepo didaktiško pesem: »Tožeče drevo«. Veter mu odnaša list za listom v pozni jeseni; drevo ga kara; ali veter razsaja čedalje huje ter šumeč kliče drevesu:

„Čeravno odnaša listje ti piš,
In glavo plešo v obnebje moliš:
Si spolnil nalogo, obrodil sad
In svetu koristil stoternokrat.“

V distihih je zapel Podgorski prigodnico: »Slovenija svojim bravcem o začetku drugega tečaja« (Sl. 1849 l. 53.). »Slovenski Bčeli« pa je posvetil v novem letu 1851. »Kolednico«. Krasno moralno jedro ima njegova pesem »Daničica«.

Podgorski je krenil tudi na epiško polje. Njegova obširna balada »Klepec« (Novice 1853. l. 13.—15., 17., 21.—26.) spominja na Prešernovo Rozamundo. V Gradu Grobniku cvete Zlata, edina hčerka vinodolskega kneza Radoslava. Njena lepota je zaslovela po širem svetu. Snubači prihajajo od vseh štirih vetrov. Zlata pa ne usliši nikogar. Ona že davno gori za mladeniča neplemenitaša, ki je ne sme snubiti. Odšel je v daljnje kraje si iskat slave. Kar prihrumi na Grobnik »junak prvi turške zemlje« Hasan-aga iz Bosne. Čul je o krasni Vinodolki. Siloma se polasti gradu, od koder komaj uide Radoslav s sinovoma in s snubači. Zlata pa se ni posrečil beg: »Ko jo zagleda turški aga, od čuda mu zastane noga, otrpne mu pogum kipeči«. V srcu mu zagori pohota, ona pa »ko boginja stoji pred agom«. Da ji odloga eno noč. Spodaj se gosti in popiva Hasan s svojimi vojaki, gori pa dekle trepeče in drhti. Spominja se ljubimca, očeta, bratov, meri brezno, ki zija pod njenim oknom. Ko se dan zasvita, se čujejo koraki po stopnicah. Aga prihaja. Zlata hoče skočiti v prepad, kar

zapoje trobenta pod gradom. Radoslav je prišel z vojsko. On zahteva hčerko. Za-njo ponuja agi vse zaklade, kar jih je v gradu. Poslu, ki je prišel s to ponudbo, odseka Hasan ušesa ter pozivlje na boj kneza ali pa katerega izmed njegovih junakov. Nobeden se ne gane. Radoslav sam si opasuje staro ledje. Tedaj stopi predenj mlajši sin; sprejemši očetov blagoslov, ide na boj. Vrača se enorok; Hasan mu je utel levico. Takisto nesrečen je starejši sin, ki izgubi desnico. Razsrjen plane v boj Radoslav, ali Hasan mu odrobi glavo. Tedaj prisope od Une s pokrajine turške junak; bliža se ko smrtni angel Turkom. On premaga Hasana. Zlata je rešena, a žaluje za očetom. Ko je minilo leto ter je prišel čas poroke z ljubljenim junakom, je šla v grob k očetu. Mladenič pa, ki jo je rešil ter maščeval očeta, ide z nova na boj na Turka, si nabirat nesmrtno slave — ponos slovenski, silni Klepec. — Jako živo je opisan dvoboj med Hasanom in Klepcem:

»Kakor oblaka ob neuri,
 Nasprotnimi vetrovi gnana,
 Na nebu srečata se črnem,
 Ko strela se za strelo vtrinja,
 Grmeči žarek njune jeze,
 Tako zdaj sreča silen silna.
 Ko vprvo mahneta junaka,
 I porat z ljutim šestopercem
 V junaškem boji se objame,
 Sta se oba raztreskotala.
 Ko v drugo mahneta junaka,
 I sabljo sreča kruta sablja,
 Po tleh zacvenkotajo kosci.
 Ko sta se v tretje zaletela,
 Trdo sta se, strašno objela,
 Kostí ječijo pod rokami,
 Podobno hrastu, kadar pada.
 Mladenču pa je Bog pomagal.
 Od tal visoko Turka dvigne
 Ter ga ob zemljo trdo trešči;
 Obedve vojske ste čutile,
 Tako je zemlja drgetala,
 Tako je padel silni aga.

V prozi je objavil Podgorski božično povest: *Kazen radovednosti*, ki je prvi javni spis njegov. Zasebno je pisateljaval s Cegnarjem in tovariši dijaki že prej kot marljiv sotrudnik pisanega dijaškega lista. Omenjena povest je natisnjena v »Sloveniji« dne 1. kimavca l. 1848. »Slov. Bčela« (II. tečaj 1. zv.) pa je l. 1851. prinašala daljšo izvirno povest Podgorskega: *Vladimir i Kosara*. Prva je

zajeta iz domačega narodnega življenja, druga pa iz hrvaško-bolgarske povestnice.

Podgorski je marljivo prevajal iz slovanskih slovstev. Pri srcu mu je bila zlasti hrvaško-srbska narodna pesem. Poslovenil je: *Kraljeviča Marka in vilo* (Slov. 1849. l. 78., 79.), *Smrt kraljeviča Marka* (Slov. berilo za III. gimn. razr.), *Pasji Turci lulo nabašite* (Bleiweisov Koled. sl. 1855. l., str. 59.), *Vilensko pesem* (tudi tam str. 61.). — Iz češkega slovstva je presadil na slovensko dve pesmi iz kraljedvorskega rokopisa: *Jagode* (Slov. 1849. l. 58.) in *Zaboj, Slavoj in Ludek* (tudi tam, l. 71.—73.; poleg obeh prevodov iz rečenega rokopisa je natisnjen izvornik). — Iz ruščine je prevedel Karamzinovo povest „*Piščalka*“ (Vedež III, 1850), iz poljščine basen „*Kakor ti drugim meriš, tako drugi tebi*“ (Slov. berilo II.).

Vesela rodoljubka je Podgorskega vila. Jasno ji je modro oko, žareče od rodoljubja ji je srce. Na delo kliče rojake, opominja jih k slogi. „*O strnimo djanja edino*“ — jim kliče —:

Čudna je sila moči, ako sklepuje jih vez.
 Kapljice drobne, ko zveza objame jih, nosijo barke,
 Komaj vidljive očem lakna napletejo vrv;
 Lahko se lomi posamezna šiba. Podajmo si roke,
 Mnoštvo bo dalo pogum, zloga naklonila vseh.
 Potlej naj rjove vihar, naj divja nevihta razsaja,
 De potresava se tlak, de se skalovje drobi,
 Golti pogubni zijajte, ko brezdna peklenske široko,
 Mi se ne ganemo, ptuj našemu srcu je strah.
 Narod smo čvrst, in čutimo v žilah zmagalno krepoto,
 Svete so naše reči, pravo podpora je Bog.

Podgorski je rojen pesnik; le enkrat govori z njim, in spoznal boš v njem pesnika. Sodobna kritika ga je vvrščevala poleg Gorničkega (Levstika) in Cegnarja, ki sta z njim vred pela v „*Sloveniji*“. Trdina ga častno omenja v *Ljubljanskem Časniku* 1850. l. št. 79., naglašaje kot „*poglavitno prednost natančno logiko, ki se nam v vseh pesmah razodeva.*“ Donečo pesem Podgorskega je pohvalil Cegnar v „*Glasniku slov.*“ l. 1858., čudeč se, zakaj je umolknil:

Pomlad zbudila	Nogo je vstavljaj	Cvete še pomlad —
Se je vesela,	Potnik strmeči,	Lepše ne more; —
Ondi pod goro	Srce napajal	Kaj da ne poje
Tica zapela.	V pesmi doneči.	Tica spod gore?

Kot kritik je nastopil Podgorski v „*Novicah*“ l. 1852. Lotil se je „*Zore*, jugoslovanskega zabavnika za godinu 1852.,“ ki sta ga

bila izdala v Gradcu Radoslav Razlag in Ivan Vinković. Ta knjiga je izšla v jeziku, ki je neka mešanica iz raznih slovanskih narečij, in to naj bi bil nekak vseslovanski jezik. Tej nakani se je resno uprl Podgorski v spisu: »Pomenki o ‚Zori‘«. On meni, da sta dva načina, po katerih bi utegnili dospeti do občega slovanskega jezika: ali naj bi se sprejelo kako slovansko narečje za skupni jezik, ali pa bi se morala zvariti vseslovanščina iz vseh slovanskih narečij. Na Češkem in na Hrvaškem so potrdili prvi način. Tudi on je zanj, češ, da jezik mora korenine pognati iz enih tal. »Le potem, ko bo trdna podlaga dana, je razvitek njegov mogoč; dokler ta ni položena, je pisati po vseslovansko to, kar na pesek zidati; trud in čas, na tako delo obrnjena, sta brez koristi zgubljena.« Pisatelj kaže, kako so Nemci, Francozi, Lahi, Rusi dospeli do skupnega slovstvenega jezika; enak naravni zakon velja tudi nam. Nesmiselnost »Zorinega« jezika pojasnjuje z zgledi iz slovnice in iz slovarja. »Prašam tudi, ako bi se jeli po izgledu »Zore« ravnati, in bi se jel Čeh proti Srbu, Slovenec proti Poljaku, Poljak proti Rusu bližati, ter bi se bližali križem na levo in desno, ali bi ne bil velik Babel od Balta do Jadre, od Turov do Kamšadke?« Odločno zavrača tiste, ki pravijo, da nas je premalo, kažoč, da imamo že slovstvena dela, katerih slava nikdar ne potemni. »Izobrazujmo besedo ko doslej po narodu, z obzirom na stari jezik i narečja bratov, toda drže se pravih mej — i obljubim, da bodo naše bukve bolj na široko brane, kakor bi mešanica kedaj upati smela.« — Omenjaje životopisov, ki jih je priobčila »Zora«, meni, da bi bilo boljše, ko bi se bili opisali samo umrli rodoljubi. Tudi mu ne ugaja preobilo kadilo, ki ga je zažgala »Zora« nekaterim pisateljem. —

Podgorski se je mnogo bavil s slovenskim jezikoslovjem. Že l. 1850. je priobčil v »Sloveniji« (l. 2., 3. in 4.) z rodoljubno vnetostjo pisan članek: »Nove oblike«, v katerem brani in priporoča v prvi vrsti sedem oblik: 1. *om, oma* mesto *am, ama* pri imenih moškega in srednjega spola; 2. *ega, emu, em* m. *iga, imu, im*; 3. pri imenih srednjega spola naj se v množnem številu prilog z imenom enako sklanja; 4. prilogi naj se v drugi in tretji stopnji vselej skladajo s spolom imena; 5. glagoli druge vrste na *uem* naj dobivajo *uti (oti), ul (ol)* m. *iti, il*; 6. *šč* nadomesti dotedanji *š*, ako izvira iz *sk, st* ali sploh etimologija tako veli; 7. *da* naj se stavi m. *de*. Potočnik je v »Novicah« (1850) pobijal nekatere izmed teh oblik, nekatere pa smešil; toda uredništvo je k Potočnikovemu spisu pripomnilo, da ga je razveselil Podgorskega članek v »Sloveniji«, ker zagovarja stare oblike, vzete iz naroda, katerim se nihče ne ustavlja, ne pa onih

ilirskih, ki so se jih posluževali nekateri pisatelji v I. tečaju »Slovenije«. Zaslužen »Odgovor sestavku ‚novo-oblikarski vihar‘ v 4. listu Novic« je prejel Potočnik v »Sloveniji« (1850, l. 11. in 12.), kjer mu je Podgorski izpodbil točko za točko. Razen 5. so vse druge oblike Podgorskega obveljale.

Epohalne važnosti za razvoj slovenskega jezika so njegovi »Slovniški pomenki«, ki so jih prinašale »Novice« l. 1862. (l. 10., 11. in 12.). V tej razpravi se peča z enklitikami, ali kakor jih on zove: z breznačlasnicami. Povod temu spisu je bil Čigaletov članek o rečenih besedah v »Glasniku« i. l. Slovenščino so tedanji pisatelji zavijali in verižili, kakor se je komu ljubilo. Malokdo je pazil na besedni red. Čigale in Podgorski sta jih opozorila na to hibo. Poslednji piše v svojih »Slovniških pomenkih«: »Al prašal bo kdo: jeli je pa smeti besede postavljati, kakor bi se komu ravno zljubilo? Ni; ampak red besed zavisi od smisla, ki smo ga djali v stavek. Pravilo je to, da je prvo mesto v stavku najvažnejša beseda. Zatorej stavlja Slaven svoj glagol, ki mu je najvažnejša in najoblastnejša beseda celega govora, tako rad na prvo mesto. In mislimo, da ravno zato breznačlasnice ne začenjajo stavka, ker nimajo naglasa, in torej nobene važnosti. Potem je zadnje mesto imenitnejše od srednjega. Sreda ima v stavku najmanjšo veljavo. Enklitikam ustanavlja Podgorski nastopna teoretiška pravila: »1. Breznačlasnice ne začenjajo stavka, ne glavnega, ne pri-, ne podružnega. 2. Kadar se glavni stavek razpolovi po medstavku v dva konca, one ne začenjajo družega njegovega konca. 3. One stoje v obeh primerljajih precej za prvo, stavek začenjajočo samostalno besedo.« »Slovniške pomenke« završuje s čvrstim opominom slovenskim, nemščine polnim pisateljem zaradi rabe perfektiivnih in imperfektivnih glagolov.

V »Novicah« l. 1861. je brezimni pisatelj sprožil vprašanje »o slovenskem govornem (parlamentarnem) jeziku«, svetujoč: Izgovarjajmo svoj jezik, kakor ga pišemo. O tej stvari je povedal Podgorski v istem časniku l. 1862. (l. 17.) svojo misel v članku: »Še nekaj o parlamentarnem jeziku, in nekoliko medú pa tudi pelina za naše domače ljudi gosposkega in kmetiškega stanú.« Tudi on je zato, da se slovenščina tako izgovarjaj, kakor se piše, vendar pa si želi izjeme pri trdem *l*, učeč: »Govori sploh, kakor pišemo, samo soglasnica *l*, kadar stoji pred drugo soglasnico, ali pred polglasnico *e* v končnicah na *ec*, *en*, *ek*, ali na koncu besede, izrekuje se tudi kakor *v*; vendar se mora v vseh teh primerljajih glasnica ali polglasnica pred *l* stoječa popolnoma in jasno

izgovoriti.« Pisatelj jako toplo priporoča potem Slovincem, naj se odresejo tujščine; v občevanju naj neha tista polslovenska mešanica. Jezik naj ne obtiči v knjigi, stopi naj v rabo v zasebnem in v javnem življenju, zato priporoča Podgorski, naj se tam, kjer ni čitalnic, osnujejo slovenska govorna društva, v katerih bi se domorodci vadili slovenski govoriti.

»Še nekaj o fonetičnih zakonih našega jezika,« to je tehtovita razprava v »Novicah« l. 1862. (l. 47.), s katero je spolnil Podgorski v istem noviškem letniku priobčeni spis Janka Pajka »Nekteri fonetični zakoni našega jezika«, razmotrujoč rabo predlogov: *s, iz, vz, v* in *k*.

Obširno razpravlja Podgorski v istem letniku »Novic« (l. 49.—52.) »O členkih: *i, a, no (no), ko (ko)* in *kar*«. On meni, da se nekaterih členkov brez potrebe ogibamo, druge pa marsikdaj krivo rabimo. O tem besednem plemenu je pisal tudi naslednje leto v »Novicah« (l. 50.): »Še nekaj o besedica *an* in *ni*,« in ko se mu je v zadnjem listu »Novic« 1863 odzval Cigale s spisom: »Še eno o besedica *an, anti, ni, niti*,« je izpregovoril Podgorski še enkrat o teh členkih v sestavku »Nadalje o besedica *anti, an, ni, niti*«. (Novice 1864).

V razpravi »O slovenskem naglasu ali akcentu« (Novice 1863. l. 7.—9., 13., 14., 16.) je oral Podgorski celino. To polje je bilo dotlej še skoro popolnoma pusto. Napotilo ga je tjakaj pretresovanje o slovenskem parlamentarnem jeziku. Podgorski je pazno poslušal narod, kako govori po raznih krajih, prebiral je južnoslovanske pisatelje: Karadžića, Daničića in Antona Mažuranića, ki so pisali o naglasu, ter njih opazke primerjal z govorico našega naroda in z naglaševanjem slovničarjev Metelka, Murka in Danjka. Našel je, da je »naglasak na slovenskem jugu, t. j. v narečjih kajkavskem, čakavskem in štokavskem, po svojem bitji, namreč v teži in meri besed samo eden in da se njih različnost, obstoječa v tem, da se naglasna teža razno izražuje, ravna v vseh treh narečjih po enem istem nepremeljivem pravilu.« Južnoslovanskemu naglasu je soroden ruski. Podgorski poudarja, koliko važnost ima naglas za izučevanje slovanskih narečij, kako koristi njegovo poznavanje pesniku, govorniku, jezikoslovcu, ki si marsikatero jezikovno prikazen more raztolmačiti le, če pozna naglas. On razločuje v slovenskem jeziku četveren naglas: 1. oster in dolg (*grad*); 2. oster in kratek (*rad*); 3. mehak in dolg (*glava*); 4. mehak in kratek (*dala*) — ter uči, kako in kedaj se premiče naglas, in omenja jezikovega ritma. Gorenjci se drže najčisteje jambovskega, Notranjci, Goričani, Primorci, Štajerci in hrvaški Slovenci pa

trohajskega ritma. Potem primerja pisatelj slovenski naglas s hrvaškim in srbskim ter odgovarja naposled na vprašanje: »Kteri slog se v slovenščini po navadi naglašuje?« Kakor Čeh naglašava vsaki prvi zlog besede, Poljak predzadnji, Nemec zadnji, tako vlada sicer neka svoboda v slovenskem jeziku glede na naglaševanje, vendar pa se more reči, da slovenščina najraje naglašuje predzadnji zlog.

S svojim obširnimi jezikovnim znanjem je priskočil Podgorski na pomoč Janežiču, ko je leta 1863. presnavljal svojo slovensko slovnico (prim. predgovor k 2. izdaji), kakor je prej kot pravnik na Dunaju podpiral Cigaleta, urejujočega »Občni državni zakonik« in vladni list. S Cigaletom vred je polagal temelj slovenskemu pravnemu slovstvu. Podgorski je bil marljiv sotrudnik drju Janezu Bleiweisu, ko je sestavljal prve slovenske srednješolske knjige — Slovenska gimn. berila I—IV (1850—1855), v katerih je objavil 16 spisov, ki jih podrobno našteva Josip Marn v »Jezičniku«¹⁾ XXX str. 22.—27. Nekateri izmed njih so ponatiski prejšnjih slovstvenih proizvodov Podgorskega, nekateri pa so sestavljeni ali prevedeni nalašč za rečene čitanke. Najlepše poezije našega pesnika je ponatisnil pozneje A. Janežič v »Cvetnikih«.

Mnogo je storil Podgorski za razvoj slovenskega časnikarstva. Sodeloval je pri »Sloveniji«, pri »Vedežu«, pri »Slovenski Bčeli«; podprl je l. 1854. dr. Bleiweisov Koledarček z životopisom: »Metod, slavenski apostelj«, vzetim iz Schmalerjevih Slavische Jahrbücher; posebno pa je bil naklonjen »Novicam«; poleg gori omenjenih leposlovnih in jezikoslovnih spisov je objavil v tem najzuamenitejšem slovenskem časniku brez števila politiških člankov. Važni so zlasti njegovi dopisi z Dolenjskega (»Novice« 1891), v katerih obsoja sedanje nezdrave razmere na Kranjskem.

Kako je Svetec deloval kot zastopnik svojega naroda v deželni in v državni zbornici, o tem bo poročala politiška povestnica naše domovine. Tu naj omenjam le še kulturnega delovanja Svetčevega v vrtu, »ki poln je ploda«, v vrtu, »ki po vsem domovji je razprostrt«. On je podpredsednik družbi sv. Cirila in Metoda, h katere sejам redno prihaja iz oddaljene Litije. »Slovenski Matici« je isto tako delaven odbornik, odkar se je pričela.

Kakšen je pomen Svetca Podgorskega v slovenskem slovstvu? Kot pesnik je vzbujal slovenščino; kot kritik je rešil slovenščino; kot

¹⁾ Razen »Jezičnika« je priobčil Svetčev životopis tudi »Slovan« 1887, str. 362. Ta list je prinesel tudi njegovo podobo.

jezikoslovec je skrbel za njen razvoj; on je pomagal ustvarjati naš sedanji parlamentarni jezik.

Rešil nam je slovenščino. Ko so jeli Majar, Macun, Razlag vvajati neko zmes iz raznih slovanskih narečij, jim je zaklical Podgorski: Stojte! »Slovenščine se trdo in zvesto držimo. Njene meje le najmanj prestopiti se skrbno varujemo, ter spremembo le želimo, ako ona narave slovenske ne rani. Torej smo tistim nasprot, ki nas v ilirstvu utopiti hočejo, dobro vedoč, da je takova poguba samih sebe ne samo nepotrebna, ampak tudi izobraženju našega naroda škodljiva« (Slovenija 1850, l. 4.). Tudi Podgorski hrepeni po knjižni slogi na slovanskem jugu, ona mu je »cilj naših literarnih želja in trudov« (Novice 1862, l. 52.), ali dospeti moramo do nje po naravnem, nikakor pa ne po umetnem potu.

Kako je ljubil kot dijak slovenščino, nam razodevajo njegove krasne »Misli o sprehodu«, natisnjene l. 1849. v »Sloveniji« (l. 46.). Z isto neugasno ljubeznijo deluje kot zrel mož za napredek slovenskega jezika, skrbeč celo za »narodne drobtine, da katera ne pogine«. Obogatil je »narodni zaklad« z obširno zbirko besed, nabranih med narodom krog Kamnika in Litije, ter podal prof. Pleteršniku lep prispevek slov.-nemškemu slovarju. Podgorski se vsekdar poteguje za veljavo slovenskega jezika. »Kako bogat in gibčen, kako klasično lep je naš jezik« — kliče v »Nov.« l. 1863. l. 16. — »Kako malo je zaslužil, da smo ga toliko časa zanemarjali in okornemu tujcu se uklanjali.« On šiba razvado nemškovanja, ki je ukoreninjena celo med preprostim ljudstvom. Bori se zoper predsodek, da le tisti je učen, ki nemški zna. Ne; »jezik je le sredstvo, le posoda človeškega znanja. Ali kaj pomaga posoda, ako je prazna?« (Novice 1862, l. 17.).

»Obilo in z nevtrudno silo« je delal in še deluje Svetec Podgorski za svoj narod, zaslug je poln in vendar tako skromen. On radostno pozdravlja tuje nazore, kadar je prepričan, da izvirajo iz poštenega rodoljubnega srca.

Slika Svetca Podgorskega, ki smo jo razvili tu »Zvonovim« bralcem, ni popolna. Želja, ki jo v svojem in v imenu vseh rodoljubnih Slovencev izražamo, pa meri na to, da bi to slabotno, nedostatno sliko popolnil Podgorski sam s svojimi memoari iz one dobe, ko je jela bujno rasti slovenska lipa, ko se v njen les še ni zajedel črv nesloge, ko se pod njene gostoljubne veje še niso vrivali silniki, preganjajoč vsakoga, ki je domu in sebi in veri zvest.

